

לקו"ש חלק י"ח חג השבועות שיחה ב

פיענוח מראי מקומות

לקו"ש ח"ה ע' 21 ואילך: "מיט חג השבועות זיינען פארבונדן כמה ענינים: דער ענין ותוכן עיקרי פון שבועות איז - דאס וואס ער איז . . "זמן מתן תורתנו" . . דערנאך, מיט א סך דורות שפעטער, איז אין שבועות צוגעקומען נאך אן ענין - די הסתלקות פון דוד המלך, ווי עס שטייט אין ירושלמי "דוד מת בעצרת" . . און נאך שפעטער בדורות האחרונים . . איז צוגעקומען נאך אן ענין אין שבועות - די הסתלקות פון בעש"ט (אין דעם ערשטן טאג שבועות, ששי בסיון)".

היא עבור כאו"א מישראל עד סוף כל הדורות, כ"ה גם בנוגע להחילולא של דוד המלך והבעש"ט, מכיון שהם נשיאי ישראל של כל הדורות" עיי"ש בארוכה. ועוד.

(2) ירושלמי ביצה פ"ב ה"ד "א"ר יוסי בי ר' בון דוד מת בעצרת והיו כל ישראל אונגין והקריבו למחר".

חגיגה פ"ב ה"ג "א"ר יוסי בי רבי בון דוד מת בעצרת והיו כל ישראל אונגין והקריבו למחר מעשה בהלל הזקן שהביא עולתו לעזרה וסמך עליה חברו עליו תלמידי ב"ש התחיל מכשכש בזנבה אמר להן ראו נקיבה היא ושלמים הפליגו בדברים והלכו להן לאחר ימים גברה ידן של ב"ש וביקשו לקבוע הלכה כדבריהם והיה שם בבא בן בוטא מתלמידי ב"ש ויודע שהלכה כב"ה" עיי"ש.

הובא בתוד"ה אף עצרת חגיגה יז, א "בירושלמי אמר רבי יוסי בר בון דוד מת בעצרת והיו כל ישראל אונגין והקריבו למחר כלומר מהתם משמע שהיה לו תשלומין וקשה לה"ר אלחנן תיפוק ליה בלאו הכי לא הקריבו בראשון כיון שהיה שבת כדמשמע בשבת בפרק במה מדליקין

(1) **ראה לקו"ש ח"ה ע' 21 ואילך** "מיט חג השבועות זיינען פארבונדן כמה ענינים: דער ענין ותוכן עיקרי פון שבועות איז - דאס וואס ער איז (ווי מען זאגט אין נוסח התפלה והקידוש) "זמן מתן תורתנו" . . דערנאך, מיט א סך דורות שפעטער, איז אין שבועות צוגעקומען נאך אן ענין - די הסתלקות פון דוד המלך, ווי עס שטייט אין ירושלמי "דוד מת בעצרת" . . און נאך שפעטער בדורות האחרונים (אין דעם זמן פון "ערב שבת נאך האלבן טאג" אין די זעקס (טויזנט יאריקע) "טעג" פון קיום העולם), איז צוגעקומען נאך אן ענין אין שבועות - די הסתלקות פון בעש"ט (אין דעם ערשטן טאג שבועות, ששי בסיון)" עיי"ש.

שם ע' 249 ואילך "א) זמן מתן תורתנו (דהרי בוא"ו בסיון ניתנה תורה, דהלכה כרבנן); (ב) בעצרת מת דוד; (ג) ביום א' דחג השבועות נסתלק הבעש"ט. ומכיון ש"כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל ניתן למשה מסיני", הרי מובן, שגם ענין החילולא של דוד המלך והבעש"ט אף שאירעו זמן רב לאחר היום דמ"ת יש להם שייכות מיוחדת ליום דמ"ת - מכיון שביום מ"ת "ניתנו" גם ענינים אלו. וכמו שמ"ת

(שבת ל.) דבשבת נפטר דוד ושמה התם לית ליה הכי אלא פליג אהא".

רות רבה פ"ג, ב "הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא, אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא, רבון העולם אודע לי אימתי אנא מיית, אמר ליה רזא היא דלא מתגלי לבר נש ולית אפשר דיתגלי לך. ומדת ימי מה היא, אמר ליה שבעין שנין. ואדעה מה חדל אני, אודע לי בהדין יומא אנא מיית, אמר לו בשבת. אמר ליה פחית לי חד יומא, אמר לו לא. אמר לו למה, אמר לו חביבה עלי תפלה אחת שאתה עומד ומתפלל לפני מאלף עולות שעתיד שלמה בנך להעלות לפני, שנאמר (מלכים א ג, ד): אלף עלות יעלה שלמה על המזבח ההוא. אמר ליה אוסיף לי חד יומא, אמר ליה לא. אמר ליה למה, אמר ליה ארכי של בנך דוחקת, דאמר רבי שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן, ארכיות ארכיות הן ואין אחד מהן נכנס לתוך ארכי של חברו אפלו כמלא נימא. ומת בעצרת שחל להיות בשבת, וסלקה סנהדרין מחמייא אפין לשלמה, אמר להון מעבר יתיה מאתר לאתר, אמרין ליה ולאו מתניתא היא סכין ומדיחין ובלבד שלא יזיזו אבר. אמר כלבים של בית אבא רעבין, אמרין ליה ולא מתניתא היא מחתכין את הדלועים לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים. מה עשה נטל פיפקין ופרש עליו כדי שלא תרד השמש, ויש אומרים לנשרים קרא ופרשו עליו אגפיהון כדי שלא תרד עליו השמש".

(3) ביום א' דחגה"ש - לקו"ד לב, א "אמר אחד אשר מקובל אצל אנשי וואהלין כי הבעש"ט נסתלק ביום ד' לשבוע, וסימנך ביום שנתלו המאורות. ולפי זה ברור כי הסתלקות מורינו הבעש"ט הי' ביום ראשון דחג השבועות). והשיב, כי עתה נתיישב לי פירוש המלות שאמר רבינו הגדול ביום השני לצאתו מתפיסא שהי' ביום הרביעי בשבוע, בו ניטלו המאורות בטי"ת, ובו נתלו המאורות בתי"ו".

(4) בנוגע למשה ודוד - להעיר ממדרש תהלים בתחלתו: כל מה שעשה משה עשה דוד כו', עיי"ש בארוכה "ומי הוא משובח שבנביאים ומשובח שבמלכים. משובח

שבנביאים זה משה. משובח שבמלכים זה דוד. את מוצא שכל מה שעשה משה עשה דוד. משה הוציא את ישראל ממצרים. ודוד הוציא את ישראל משעבוד מלכיות. משה עשה מלחמות בסיחון ועוג. ודוד עשה מלחמותיו של הקב"ה שנאמר (שמואל-א כה כח) כי מלחמות ה' אדוני נלחם. משה מלך על ישראל ויהודה שנאמר (דברים לג ה) ויהי בישורון מלך. ודוד מלך על ישראל ויהודה. משה קרע להם את היסוד. ודוד קרע להם את הנהרות שנאמר (תהלים ס ב) בהצותו את ארם נהרים. משה בנה מזבח. ודוד בנה מזבח. זה הקריב וזה הקריב. משה נתן להם חמשה חומשי תורה. וכנגדם נתן להם דוד ספר תהלים שיש בו חמשה ספרים. אשרי האיש. למנצח משכיל. מזמור לאסף. תפלה למשה. יאמרו גאולתי עי"ש בארוכה.

(5) ראה (בנוגע למשה ודוד) מדרש תהלים שם: משה נתן להם חמשה חומשי תורה וכנגדם נתן להם דוד ספר תהלים שיש בו חמשה ספרים.

ולהעיר שתורת החסידות (שנתגלתה ע"י הבעש"ט) ענינה יחידה שבתורה (בחי' החמישית - ועל ידה גם ד' הבחי' (נרנ"ח) הן באו"א) - נת' בארוכה בקונטרס ענינה של תורת החסידות סעיף ו' ואילך.

(6) ובאופן דרועה - ראה בארוכה לקו"ש שם ע' 250 ואילך "השייכות שביניהם נראית גם בענין משותף שבכולם, ז. א. במשה (שהוא קבל תורה מסיני ומסרה וכו'), בדוד ובהבעש"ט. מסופר במדרש שהקב"ה בוחן הצדיקים אם ראויים הם להיות רועי ישראל, ע"י מרעה צאן "בדק לדוד בצאן כו' הי' כו' מוציא הקטנים לרעות כדי שירעו עשב הרך ואח"כ מוציא הזקנים וכו' אמר הקב"ה מי שידוע לרעות צאן איש לפי כחו יבוא וירעה בעמי הה"ד מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו. ואף משה לא בחנו הקב"ה אלא בצאן. אמרו רבותינו כשהי' משה רועה צאנו של יתרו במדבר ברח ממנו גדי ורץ אחריו עד שהגיעו כו' הרכיבו על כתיפו והי' מהלך. אמר הקב"ה כו' אתה תרעה צאני ישראל".

ועד"ז הי' בהבעש"ט, כידוע שקודם התגלותו הי' עוזר למלמד תינוקות, הי' מוציאם ומביאם לה"חדר", הי' אומר עמהם איש"ר וכו'" עיי"ש בארוכה, וש"נ.

(7) ואח"כ "בכל דור ודור יורדין ניצוצין מנשמת משרע"ה ומתלבשין בגוף ונפש של חכמי הדור עיני העדה כו'" (תניא רפמ"ב "אלא הענין הוא כי כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משרע"ה כי הוא משבעה רועים הממשיכים חיות ואלהות לכללו' נשמות ישראל שלכן נקראים בשם רועים ומשרע"ה הוא כללו' כולם ונקרא רעיא מהימנא . . ועוד זאת יתר על כן בכל דור ודור יורדין ניצוצין מנשמת משרע"ה ומתלבשין בגוף ונפש של חכמי הדור עיני העדה ללמד דעת את העם ולידע גדולת ה' ולעבדו בלב ונפש כי העבודה שבלב היא לפי הדעת כמ"ש דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ונפש חפצה" עיי"ש).

(8) הל' ביהב"ח פ"ו הי"א "אין מוסיפין על העיר או על העזרות אלא על פי המלך ועל פי נביא ובאורים ותמים ועל פי סנהדרין של שבעים ואחד זקנים שנאמר (שמות כה ט) "ככל אשר אני מראה אותך" וכן תעשו לדורות. ומשה רבנו מלך היה".

פיה"מ שבועות פ"ב מ"ב "אמר רחמנא למשה "ככל אשר אני מראה אותך וגו' וכן תעשו" (שמות כה, ט), רוצה לומר שכל מקדש שיעשו כגון זה יהיה מעשהו: וכבר ידעת שמשה מלך היה, ומכלל המלכים מנו אותו מוסיף על הנבואה, ועליו נאמר "ויהי בישראל מלך". והסנהדרין הם שבעים זקנים. וכן האורים והתומים. והביא ראיה על השתי תודות, ממה שנאמר בעזרא "ואעמידה שתי תודות גדולות"."

ר"ח ופרש"י שם טו, רע"א "אחד הנכנס לעזרה וכו': מנא הני מילי אמר רב שימי בר חייא דאמר קרא (שמות כה, ט) ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו לדורות" פרש"י ד"ה וכן תעשו: קרא יתירא למידרש לדורות ובימי משה דהוא מלך ונביא ואחיו כהן גדול ואורים ותומים ושבעים זקנים

וז"ל בר"ח שם: "וכן תעשו לדורות. משה רבינו מלך ונביא. אהרן באורים ותומים" עיי"ש.

וראה זבחים קב, א "אמר עולא בקש משה מלכות ולא נתנו לו דכתיב (שמות ג, ה) אל תקרב הלום ואין הלום אלא מלכות שנאמר (שמואל ב ז, יח) מי אנכי ה' אלקים [וגו'] כי הביאתני עד הלום" עיי"ש בארוכה.

מדריז"ל (מדרש תהלים שם. שמו"ר פמ"ח, ד "וכל השבח הזה מנין לו, משבט יהודה, ומהיכן זכה לכל החכמה הזאת, בזכות מרים, שנאמר (שמות א, כא): ויעש להם בתים, ומה היו הבתים, בית הכהנה ובית המלכות. יוכבד נטלה כהנה ומלכות, אהרן כהן גדול, משה מלך, שנאמר (דברים לג, ה): ויהי בישרון מלך. ומרים נטלה חכמה, שהעמידה בצלאל, ויצא ממנו דוד שהיה מלך, שנאמר (דברי הימים א ב, יט): ותלד לו [אפרת] את חור, וכתיב (שמואל א יז, יב): ודוד בן איש אפרתי, שבא מן מרים שנקראת אפרת". (ועוד)

הובאו ברמב"ן עה"פ (ברכה לג, ה "ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל") ויהי בישרון מלך וז"ל שם: "ויהי בישרון מלך רמז אל השם הנזכר שהיה למלך על ישראל בהיותם ישרים ונאספו כל ראשי העם וכל שבטי ישראל יחד וגם זה הכתוב דבוק והטעם כי ישראל יאמרו תמיד התורה אשר צוה לנו משה תהיה ירושה לכל קהלת יעקב לעדי עד לא נחליף ולא נמיר אותה לעולם ויאמרו שהיה השם למלך על ישראל בהתאסף ראשינו זקנינו ושופטינו וכל שבטי ישראל שכולנו יחד קבלנו מלכותו עלינו לדור ודור ואנחנו חייבין לשמור תורתו ומלכותו לעולמים וזו המצוה הוא דבור אנכי והיא קבלת מלכות שמים כאשר פירשתי שם (שמות כ ב) והנה הזכיר התורה בכלל ומלכות שמים בפרט שכל המודה במלכות שמים כופר בע"ז ומודה בכל התורה כולה ורמזו כי הם וראשיהם קבלו מלכות שמים מפי הגבורה וראו שהוא מלך ישראל וגואלו והתורה קבלו מפי משה שקבלו עליהם ועל זרעם להאמין בו ולעשות כל אשר יצוה מטעם המלך כאשר אמרו

(דברים ה' כ"ד) ואת תדבר אלינו את כל אשר ידבר ה' אלהינו אליך ושמענו ועשינו וזה הפירוש ברור ונכון בכתוב הזה על דרך שהזכירו בגמרא במסכת ראש השנה (ראש השנה ל"ב) אלא מלכיות תלתא הוא דהויין ה' ימלוך לעולם ועד (שמות טו יח) ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו (במדבר כג כא) ויהי בישראל מלך וכן שנינו בספרי (ברכה שמו) מושב זקנים בישיבה של מטה שמו הגדול משתבח למעלה שנאמר ויהי בישראל מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל אין אסיפה אלא זקנים שנאמר (במדבר יא טז) אספה לי וגו' יחד שבטי ישראל כשהן עשויין אגודה אחת ולא כשהן עשויין אגודות אגודות וכן הוא אומר (עמוס ט ו) הבונה בשמים מעלותיו וגו' ובמדרש רבה (במדב"ר טו יח) נמי אמרו כביכול כסאו מבוסס למעלה בזמן שישראל עשויין אגודה אחת לכך נאמר הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה וכן ויהי בישראל מלך בהתאסף ראשי עם וגו' וגם זה על הדרך שפירשתי ידרשו שהיה מלך עליהם מפני שנתאספו ויחדו כולם קבלו מלכותו עליהם וכן יהיה מורשה לקהלת יעקב והמלך הוא הקב"ה וכן נהגנו לומר בתקיעתא דברי רב אבל יש במקצת האגדות שמפרשין אותו על משה אומרים משה מלך שנאמר ויהי בישראל מלך בהתאסף וגו' וא"כ (ס"א וג"כ) אמר הכתוב תורה צוה לנו משה להיותה מורשה לקהלת יעקב והוא היה מלך עלינו ועל כל שבטינו יחד וראוי לנו לעשות דבריו ומצותיו כי מלך גדול וחכם היה עלינו יספר הכתוב גם בכבוד השליח שהיה גדול וראוי להאמין בו והנכון והאמת מה שפירשנו והנה הזכיר כי השם שוכן בישראל והנה קבלו תורתו ומלכותו כל שבטיהם יחד עליהם ועל זרעם לדורותם אם כן הנם ראויים לברכה".

9) רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ז
 "כשמעמידין המלך מושחין אותו בשמן המשחה . . ומאחר שמושחין המלך הרי זה זוכה לו ולבניו עד עולם. שהמלכות ירשה שנאמר (דברים יז כ) "למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל" . . כיון שנמשח דוד זכה בכתר מלכות. והרי המלכות לו ולבניו הזכרים עד עולם. שנאמר

(שמואל ב ז טז) "כסאך יהיה נכון עד עולם". ולא זכה אלא לכשרים שנאמר (תהילים קלב יב) "אם ישמרו בניך בריתי". אף על פי שלא זכה אלא לכשרים לא תכרת המלוכה מזרע דוד לעולם. הקדוש ברוך הוא הבטיחו בכך שנאמר (תהילים פט לא) "אם יעזבו בניו תורתי ובמשפטי לא ילכו" (תהילים פט לג) "ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם" (תהילים פט לד) "וחסדי לא אפיר מעמור" (ואילך).

וראה ג"כ רמב"ם הל' ת"ת רפ"ג "בשלשה כתרים נכתרו ישראל. כתר תורה וכתר כהנה וכתר מלכות. כתר כהנה זכה בו אהרן שנאמר (במדבר כה יג) "והיתה לו ולזרעו אחרי ברית כהנת עולם". כתר מלכות זכה בו דוד שנאמר (תהילים פט לז) "זרעו לעולם יהיה וכסאו כשמש נגדי". כתר תורה הרי מנח ועומד ומוכן לכל ישראל. שנאמר (דברים לג ד) "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב". כל מי שירצה יבוא ויטל. שמא תאמר שאותם הכתרים גדולים מכתר תורה. הרי הוא אומר (משלי ח טו) "בי מלכים ימלכו ורוזנים יחקקו צדק" (משלי ח טז) "בי שרים ישרו". הא למדת שכתר תורה גדול משניהם"

(הועתק - בקיצור - בהל' ת"ת לאדה"ז רפ"ד "בשלשה כתרים נכתרו ישראל כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות כתר כהונה זכה בו אהרן כתר מלכות זכה בו דוד כתר תורה הרי הוא מונח ועומד ומוכן לכל ישראל כל מי שירצה יבא ויטול שנאמר מורשה קהלת יעקב שהיא ירושה לכל ישראל שמא תאמר שאותם הכתרים גדולים מכתר תורה הרי הוא אומר בי מלכים ימלכו ורוזנים יחקקו צדק בי שרים ישרו הא למדת שכתר תורה גדול מכולם" - ומצויין שם ליומא עב. וצע"ק שלכאורה הוא מאד"נ רפמ"א, ספרי לקורח יח, כ. ואולי העדיף למקור מש"ס אף שהוא בשינוי לשון. ועצ"ע).

9) רמב"ם שם. וראה מדרש תהלים שם:
 משובח שבמלכים זה דוד.

סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך פ"ב "והנה אחר שאעפ"כ ציוה ה' לשמואל שימשח להם מלך מאחר שהן עכ"פ במדריגה זו שצריכים לביטול היש, הנה דוד המלך ע"ה זכה בכתר מלוכה זו לעולמי עד ופ"י מצוה זו שנשמור המלוכה לזרע דוד ע"י בחינוך, ומה שזכה לזה הוא לפי שהי' בחי' מרכבה למל' דאצי' ונקי' רגל רביעי וע"כ חותמים בו מגן דוד. וביאור הענין יש להקדים שמעלת ומדריגת דוד המלך בענין מלכותו על ישראל היה למעלה מעלה מן המדריגה של שאר כל המלכים שהיו אחריו מזרעו כי בכל המלכים שאחריו הי' הכוונה כנ"ל פ"א שבהם ועל ידם הישראל בטילים לה' ובחי' זו הוא היותר תחתונה שבמדת המל' ולא זה כל מעלת דהע"ה אלא מעלת המלכים שאחריו אבל בדוד מעלה יתירה וגדולה מזו הרבה היתה בו בענין מלכותו עיי"ש בארוכה.

ובניו, מערניט אז "בציווי ה'" קען זיין אז ס'זאל ווערן א מלך פרטי משאר שבטי ישראל, ס'איז אבער ניט "עיקר המלכות", ביז אז לגבי מלכות דוד "נכרי קרינא ביי" און ווי ער זאגט אין מכילתא "משנבחר דוד יצאו כל ישראל". ויש לומר אז דאס איז דער טעם פארוואס נאר מלכי בית דוד איז מען מושח בשמן המשחה, און ווי ס'איז פארשטאנדיק פון פשטות לשון הרמב"ם "כיון שנמשח דוד זכה בכתר מלכות והרי המלכות לו ולבניו הזכרים עד עולם שנאמר כו", אז דער ענין פון משיחה בשמן המשחה בא דוד איז ניט נאר נאך א פרט אין זיין מינוי אלס מלך, נאר דאס האט אויפגעטאן דעם קיום און נצחיות פון מלכות דוד, "עד עולם". והטעם י"ל: דער שמן המשחה איז דער שמן שעשה משה באופן אז "יהי זה לי לדורותיכם" און "כולו קיים לעתיד לבוא" עיי"ש בארוכה.

וראה לקו"ש חכ"ה ע' 110 ואילך "די הסברה בזה: אע"פ אז לדעת הרמב"ם איז אויך לאחרי שזכה דוד בכתר מלכות איז "נביא שהעמיד מלך משאר שבטי ישראל הרי זה מלך", כנ"ל - אעפ"כ איז דא א חילוק עיקרי, ווי דער רמב"ם איז ממשיך אז "מלכי בית דוד הם העומדים לעולם שנאמר כסאך יהי נכון עד עולם אבל אם יעמוד מלך משאר ישראל תפסק המלכות מביתו", און אפילו בשעת ס'איז דא א מלך משאר שבטי ישראל איז "עיקר המלכות לדוד", ביז, ווי דער רמב"ם זאגט אין ספר המצות שלו: אבל המלכות לבד כבר ידעת מלשונות ספרי הנבואה שזכה בה דוד. ובפרוש אמרו כתר מלכות זכה בו דוד, וכן זרעו אחריו עד סוף כל הדורות אין מלך למי שמאמין תורת משה רבינו אלא מזרע דוד ומזרע שלמה דוקא, וכל שהוא מזולת הזרע הנכבד הזה לענין מלכות נכרי קרינא ביי' כשם שכל שהוא מזולת זרע אהרן לענין עבודה זר קרינא ביי". עפ"ז קומט אויס אז דער חילוק פון מלכות בית דוד און מלכי ישראל איז ניט נאר בנוגע צו זמן - אז מלכי בית דוד זיינען עומדים לעולם, משא"כ מלכי ישראל - נאר ס'איז א חילוק אין דעם עצם גדר המלכות: דוד זכה בכתר מלכות. עצם גדר המלכות אין אלעמאל נאר בדוד

(10) וראה שיחת שש"פ תרצ"ו (נעתקה בהוספות לכתר שם טוב סי' רכה [שנג]):
רוממות מלך אדיר הוא כלא נגד די רוממות פון דעם רבי'ן (הבעש"ט) וז"ל שם: "רבינו הזקן אמר פעם: ווען דער רבי האָט געוואָלט מצייר זיין די רוממות פון זיידן (הבעש"ט), אמר: כי רוממות מלך אדיר, הוא כלא נגד די רוממות פון דעם רבי'ן. און אַז ער האָט גערעדט וועגן דעם ביטול פון בעש"ט, אמר: כי איש עני מדוכא השפל ונבזה ביותר בעיני עצמו אינו בערך לגבי הביטול של הבעש"ט. וכשסיפר זה רבינו הזקן אמר: הערט אידן וואָס דער רבי האָט געזאָגט: דאָס איז דער ענין אוא"ס למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית. און האָט זיך פאַרקייקלט אין דביקות זמן מרובה".

ולהעיר מהידוע דגילוי הבעש"ט היא "טעימה" מגילוי המשיח. וראה תו"ח שמות (שכט, סע"ב): היראה הפנימית שהי' בבעש"ט ז"ל שהי' מעין יראה של משיח כו'. וראה בשוה"ג להערה 12.

(11) יתרו יט, ו "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל-בני ישראל"

וברש"י ד"ה ואתם תהיו לי ממלכת כהנים : שרים, כמה דאת אמר ובני דוד כהנים.

12) ראה סהמ"צ שם פ"א (בענין השפעת ענין הביטול* שבמלך לכל העם וז"ל שם : "והנה המלך בעצמו בטל לאלהות וכמ"ש דהע"ה אם לא שויתי ודוממתי (תלים קל"א ב') דהיינו שנגע הביטול לה' כ"כ בלבבו עד שגם בגשמיות לא הי' יכול להרים עיניו ולהגביה לבו בבחי' יש ודבר מה אלא היה כמו בחי' דומם שאין לו תנועה וזהו העיקר במלך שמחמת זה נק' מלך שהוא מרכבה למדת מלכותו ית' שבאצילות וידוע דפי' מרכבה הוא בחי' הביטול כמו ביטול המרכבה לגבי הרוכב ומאחר שהמלך הוא בטל למלכות שמים וישראל בטילים למלך הרי נמצא בו ועל ידו הישראל בטילים לאלקותו ית' וזאת היא עבודת המלך תמיד להיות בו ועל ידו הנבראי בטילים לה' ע"י שהוא בטל והם בטילים אצלו כו' . . והנה לפי ב' הטעמים הנ"ל אנו מוצאים שהנשמות הפשוטות הן לבד הצריכים למלך שינהיג אותן כראוי עפ"י טעם הב' אבל מי שתורתו אומנתו ויודע בעצמו האסור והמותר והכל ברור לו כשמש ואצ"ל שבודאי הוא צדיק ולא יעשה בזדון כי סתם ת"ח הוא י"ש כו' הרי אינו צריך למלך כלל רק לנביא ושופט כשמואל וכיוצא, וגם עפ"י טעם הראשון בענין הביטול לה' ע"י המלך זה אינו שייך ג"כ אלא לאותן שאינן ת"ח שהם בחי' יש מצד עצם מציאותן למעלה שלכן אינן ת"ח כי החכמה היא בחי' ביטול כח מה וע"כ כל גיא שוטה כי מבחי' החכמה א"א להיות הסתעפות הישות אלא אדרבה בחי' ביטול דוקא, ולכן הם צריכים למלך כדי שיתבטלו ביטול היש כביטול העבד לפני המלך כמ"ש שום תשים עליך מלך (דברים י"ז ט"ו) שהרי המלך בטל לה', אבל הנשמות הגבוהות הנק' ת"ח הם בבחי' ביטול מצד עצם שרשן שלמעלה כי איזהו חכם הרואה את הנולד שהחכמ' היא בחי' ראיה שרואה איך שנוולד מאין ליש ומחדש בכל יום מע"ב והם שנק' אחים וריעים למקום או בנים הרי אינן צריכים למלך כלל להיות מתבטלים על ידו ביטול היש כעבד לפני המלך שהרי הם בטילים מצד עצמן בבחי' ביטול שלמעלה מביטול היש, ולכן

המלאכים יש עליהם מלך מפני שהם ג"כ בחי' יש ודבר כמו מיכאל וגבריאל הגם שעומדים באהוי"ר תמיד הרי מ"מ הוא מציאות נפרד לעצמו ירא ה' ואוהבו ע"כ יש עליהם מלך הוא מ"ש מלכותך מלכות כל עולמים (תלים קמ"ה י"ג) עיי"ש).

ולהעיר מאגה"ק רסכ"ט (ממשנת חסידים מס' חיוב הנשמות פ"ב מ"א): מצות התלויות במלך שהוא מוציא כל ישראל כי הוא כללות כולם.

וראה לקמן ע' 192 הערה 55 "להעיר מאגה"ק רסכ"ט בשם האריז"ל, שכל אדם מישראל צריך לבוא בגלגולים רבים עד שיקיים כל תרי"ג מצות התורה במחשבה דיבור ומעשה כו' לבד מצות התלויות במלך שהוא מוציא כל ישראל כי הוא כללות כולם כו"י (וכ"ה בתו"א נג, ג - ולא הזכיר כה"ג. (וכ"ה במשנת חסידים מסכת חיוב הנשמות רפ"ב). ובלקו"ת יוהכ"פ (סט, א) מפורש "צריך כל אדם לקיים . . ואפי' מצות כהנים וכה"ג". אבל בס' הגלגולים פ"ד כולל ביחד "מצות . . לכהן . . ללווים . . למלכים . . לדיינים וכיו"ב". ואולי י"ל ד"הוא כללות כולם" דבאגה"ק כאן הוא עיבור שכתב בס' הגלגולים שם. ועפ"י יומתק דבמקום "מפני חשיבותו" שבמ"ח שם - כותב אדה"ז כי הוא כללות כולם."

(* ע"פ המבואר בכ"מ שרוממות המלך קשורה עם תכלית הביטול שלו (ראה ברכות לד, ריש ע"ב. ולהעיר מלשון הרמב"ם הל' מלכים ספ"ב: בדרך שחלק לו הכתוב הכבוד הגדול וחייב הכל בכבודו כך ציווהו להיות לבו בקרבו שפל וחלל כו'; וראה המשך השיחה (שש"פ תרצ"ו) דלעיל הערה 10 ע"ד הבעש"ט), שמלכותו היא מלכות ה' - יש לקשר זה עם השפעת המלכות לכאו"א.

13) מכש"כ מזה שאפילו פרנס על הצבור אסור במלאכה (בפני ג') - קידושין ע, א "אתא אשכחיה דקעביד מעקה אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב הונא בר אידי אמר שמואל כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור אסור בעשיית מלאכה בפני

שלשה אמר ליה פורתא דגונדריתא הוא דקא עבידנא אמר ליה מי סניא מעקה דכתיב באורייתא או מחיצה דאמור רבנן.

רמב"ם הל' סנהדרין פכ"ה ה"ד כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור אסור בעשית מלאכה בפני שלשה כדי שלא יתבזה בפניהם. אם המלאכה ברבים אסורה עליו קל וחמר לאכל ולשתות ולהשתכר בפני רבים ובכניסת עמי הארץ ובסעודת מרעות. אוי להם לאותן הדינים שנהגו בכך מעלבון תורת משה שבזו דיניה והשפילוה עד ארץ והגיעה עד עפר וגרמו רעה להן ולבני בניהם בעולם הזה ולעולם הבא.

טושו"ע חו"מ סי' ח ס"ד "אסור לדיין להתנהג בשררה וגסות על הצבור אלא בעונה ויראה וכל פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמים אינו רואה בן ת"ח לעולם וכן אסור לנהוג בהם קלות ראש אע"פ שהם עמי הארץ ולא יפסיעו על ראשי עם קודש וצריך שיסבול טורח הציבור ומשאם ומצוה על הציבור לנהוג כבוד בדין ויהיה אימתו עליהם וגם הוא לא יתבזה ולא ינהוג קלות ראש לפניהם שכיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור אסור לו לעשות מלאכה בפני ג' כדי שלא יתבזה בפניהם וק"ו שאסור לו לאכול ולשתות (ולהשתכר טור) בפני רבים".

הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד הי"ו "ומאחר שנתמנה על הצבור אסור לו לעסוק בשום מלאכה בעצמו בפני שלשה כדי שלא יתבזה והצבור מצווין לפרנסו בכבוד שלא יצטרך למעשה ידיו כלל ואפילו לעשרו כמ"ש הגדול מאחיו גדלוהו משל אחיו והוא הדין לכל גדול הדור ופרנס בכל מדינה ומדינה עיי"ש בארוכה.

(14) ישעי' לג, יז "מלך ביפיו תחזינה עיניך תראינה ארץ מרחקים".

הל' מלכים פ"ב ה"ה "המלך מסתפר בכל יום. ומתקן עצמו ומתנאה במלבושין נאים ומפארים. שנאמר (ישעיה לג יז) מלך ביפיו תחזינה עיניך. ויושב על כסא מלכותו בפלטרין שלו. ומשים כתר בראשו. וכל העם

באין אליו בעת שירצה. ועומדין לפניו ומשתחויים ארצה עיי"ש בארוכה.

וראה הוריות ט, רע"א "אלא טעמא דר' יוסי הגלילי מהכא דתניא היה רבי ירמיה אומר נאמר לא תגיע ידו ונאמר לא תשיג ידו מי שבא לידי עניות ועשירות יצא נשיא ומשיח שאין באין לידי עניות נשיא דכתיב ועשה אחת מכל מצות ה' אלהיו מי שאין על גביו אלא ה' אלהיו".

ובפרש"י ד"ה נשיא: שאין על גביו שום אדון אלא ה' דהיינו מלך ומלך לעולם עשיר הוא וכ"ג בעינן שיהא גדול מאחיו בעושר דליהוי לעולם עשיר.

(15) פסחים קי, א "אמר רב יוסף, אמר לי יוסף שידא אשמדאי מלכא דשידי ממונה הוא אכולהו זוגי, ומלכא לא איקרי מזיק. איכא דאמרי לה להאי גיסא אדרבה, מלכא [רתחנא הוא], מאי דבעי עביד, שהמלך פורץ גדר לעשות לו דרך ואין מוחין בידו". **וש"נ.**

(16) ב"ב ג, ב "ובבא בן בוטא היכי אסביה ליה עצה להורדוס למיסתריה לבית המקדש והאמר רב חסדא לא ליסתור איניש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחרייתא אי בעית אימא תיוהא חזא ביה איבעית אימא מלכותא שאני דלא הדרא ביה דאמר שמואל אי אמר מלכותא עקרנא טורי עקר טורי ולא הדר ביה". **וש"נ.**

(17) ראה ברכות לה, ב "רבי שמעון בן יוחאי אומר: אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורע בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים, שנאמר ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו', ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי עצמן, שנאמר ואספת דגנך. ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן, שנאמר ועבדת את אויבך וגו'".

מכילתא (ופרש"י) בשלח טז, לב "ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' מלא העמר

ממנו למשמרת לדרתיכם למען יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציאי אתכם מארץ מצרים"

פרש"י ד"ה לדרתיכם: בימי ירמיהו; כשהיה ירמיהו מוכיחם למה אין אתם עוסקים בתורה? והם אומרים נניח מלאכתנו ונעסק בתורה, מהיכן נתפרנס? הוציא להם צנצנת המן אמר להם אתם ראו דבר ה', שמעו לא נאמר אלא ראו, בזה נתפרנסו אבותיכם, הרבה שלוחין יש לו למקום להכין מזון ליראיו

וז"ל במכילתא: "ותן שמה מלא העומר מן והנח אותו לפני ה' למשמרת לדרותיכם רבי יהושע אומר לאבות רבי אלעזר המודעי אומר לדורות רבי אליעזר אומר לימות ירמיה הנביא שבשעה שאמר ירמיה לישראל מפני מה אין אתם עוסקין בתורה אמרו לו במה נתפרנס באותה שעה הוציא להם צלוחית של מן ואמר להם הדור אתם ראו דבר ה' וגו' (ירמיה ב לא) אבותיכם שהיו עוסקין בתורה ראו במה נתפרנסו אף אתם אם תעסקו בתורה הקדוש ברוך הוא יפרנסכם מזה וזה אחד משלשה דברים שאליהו עתיד להעמיד לישראל צלוחית המן וצלוחית של מן נדה וצלוחית של שמן המשחה ויש אומרים אף מקלו של אהרן שקדיו ופרחיו שני השב את מטה אהרן עיי"ש.

18) וי"ל - גם לא דאגה של מצוה אחרת - ראה פרש"י ד"ה חתן סוכה כה, סע"א "אשמעין קרא דלא מיחייב להסיר דעתו ממחשבת מצוה ראשונה בשביל זו הבאה עליו אלא יעסוק בראשונה ויתן לבו להיות בקי בדבר". ועוד.

אמורים כשאני עוסקים במלאכתם בשעת קריאת שמע אבל אם הם עוסקים א"צ להפסיק משום קריאת שמע ותפלה אפילו אם יעבור זמנם אלא שלכתחלה אסורים להתחיל משהגיע סמוך לזמן קריאת שמע (עיין סי' ע"ב) אבל אם התחילו קודם לכן או אפילו התחילו באיסור אין צריך להפסיק לקריאת שמע אף על פי שיש להם שהות לעסוק במלאכתם אחר קריאת שמע וקריאת שמע היא מצוה עוברת אף על פי כן כל העוסק במצוה פטור ממצוה אחרת אפילו אפשר לו לקיים שתיהן לפי שכל שעוסק במלאכתו של מקום לא חייבתו תורה לטרוח ולקיים מצות אחרות אף על פי שאפשר לו ולכן המשמר את המת פטור מתפילין ומקריאת שמע ומתפלה ומכל המצות אע"פ שיכול לקיים כל המצות וכן החופר קבר למת פטור מכולם אע"פ שחנ מעט שגם בשעת נוחו נקרא עדיין עוסק במצוה שעל ידי כך יתחזק כחו לחזור ולחפור ולכן הוא פטור אז אע"פ שיכול אבל מי שלבוש בתפילין אע"פ שמקיים מצוה אינו נקרא עוסק במצוה להפטר מכל המצות אלא בשעה שלובשן אבל לא אח"כ כשהולך בהן כל היום וכן מי שמצא אבידתו של חברו ומשמרה בתיבתו אע"פ שמקיים מצוה אינו נקרא עוסק במצוה להפטר מכל המצות כל זמן היותה בתוך תיבתו וכן כל כיוצא בזה ואפילו כשעוסק במצוה אחת ונזדמנה לו מצוה אחרת ויכול לעשות שתיהן כאחת בלא שום טורח מהיות טוב אל תקרא רע ויצא ידי שתיהן ולא אמרו שכל העוסק במצוה פטור מן המצוה אלא כשצריך לטרוח טירחא בעשיה האחרת טורח אחר אבל לא כשטורח אחד לשתיהן וכדרכו במצוה הראשונה יכול לצאת ידי שתיהן". ועוד.

19) ראה עד"ז לקו"ש חי"ז ע' 307 - לענין "תורתו אומנתו". ועיין תו"א לח, ד דתורתו אומנתו הוא בחי' מלך וז"ל שם: "ולכן רב יהודא דכולי תנויי בניקין הוה לזכות את הזכאי. ולחייב את החייב. להפריד ביניהם. בכדי להפריד החיצונים מהקדושה ויתפרדו כל פועלי און כו'. ולכן היה פטור מן התפלה לפי שהיתה תורתו אומנתו כר' שמעון בן יוחאי וחביריו. והיינו מפני שרב יהודא היה

שו"ע אדה"ז או"ח סל"ח ס"ז "כותבי סת"ם בשעה שעוסקין במלאכתן וכן תגריהם ותגרי תגריהם שהם לוקחין כדי להוציאן למוכרן למי שצריך להם ואין כוונתם כדי להשתכר וכן כל העוסקים במלאכת שמים פטורין מהנחת תפילין כל היום זולת בשעת קריאת שמע ותפלה כדי לקבל [עליון] עול מלכות שמים שלימה וגם שלא יעידו עדות שקר בעצמם במה דברים

לצרכי הצבור ולמלחמותם הרי זה מצוה להרבות. ואין אסור אלא להרבות לעצמו בבית גנזיו שנאמר (דברים יז יז) "ולא ירבה לו". ואם הרבה לוקה"

ובכס"מ שם "ומ"ש רבינו וכל כסף וזהב שירבה וכו'. בדברי הימים מצינו שהכין דוד לבנין הבית שלשה אלפים ככרי זהב ושבעת אלפים ככר כסף".

הבעש"ט - כמפורסם בסיפורי הבעש"ט.

(21) וראה ב"ר פנ"ט, ה: משה ניסן של ישראל וז"ל שם: "משה ניסן של ישראל, דכתיב לכל האתת והמופתים אשר עשה משה, ומי הוא נסו של משה, הקדוש ברוך הוא, שנאמר ויבן משה מזבח ויקרא שמו ה' נס".

(22) ראה דרך אמונה להצ"צ (סה, א): כמוהו לא הי' מימות הראשונים פלאי פלאות ניסים היוצאים מהטבע כו' וז"ל שם: "וכן מאשר בכל דור ודור גם אחר הנביאים השי"ת מראה אותות ומופתים בישראל כמו מתנאים ואמוראים כמבואר בגמ' ומדרשות, וגם אחריהם כידוע מהרוקח ור"י חסיד וסייעתם שהיו אנשי מופת מאד, וגם אח"כ מהאריז"ל שעלו אמרו פלאי פלאות מופתים שהיה השי"ת מראה על ידו, וכן בדורו היה הרב ב"י ז"ל שהיה לו מלאך מגיד השלוח לו, ואחריהם בדור שלפנינו הבעש"ט ז"ל אשר כמוהו לא היה מימות הראשונים פלאי פלאות ניסים היוצאים מהטבע היו נראים על ידו כאשר שמעתי מאזמור"ר נ"ע שהוא ותלמידו הה"מ נ"ע היו רואים מסוף העולם ועד סופו ממש בעין ראיה והיו אומרים מה שהיו רואים כאשר היה נראה בעליל לתלמידיהם, והיינו ע"י שהיה גלוי לפנייהם אור שנברא ביום ראשון שהשי"ת גנזו בתורה" עיי"ש. **ועייג"כ המשך תרס"ו ס"ע רכז.**

(23) יתרו יט, יג "לא־תגע בו יד כי־סקול יסקל אורירה יירה אס־בהמה אס־איש לא יחיה במשך היבל המה יעלו בהר"

אדם גדול מאד עד שאמר עליו שמואל אין זה ילוד אשה דאימתא דמאריה עליה שהי' בחינת ביטול לאו"ס ב"ה שהמשיך עליו בק"ש. (כי מן הק"ש לא היה פטור ואפילו ר' שמעון בן יוחאי וחביריו אלא מן התפלה) והיתה תורתו ג"כ בבחי' בטול ממש בבחי' ואשים דברי בפיך. ודברי אשר שמתו בפיך וכמארז"ל מתניתין מלכתא. בחי' מלך שמצוה וגוזר שיהי' הפסק כך כי מלך במשפט יעמיד ארץ לזכות את הזכאי כו'. שיש ב' בחי'. בחי' עבד שלומד כדי שידע רצון המלך. ובחי' מלך שבעת לימודו הוא הגוזר ומצוה לעצמו כו' וז"ש ויהי בישרון מלך לפי ששכינה היתה מדברת מתוך גרונו של משה. וכך ר' שמעון בן יוחאי וחביריו ורב יהודא לפי מדרגתו. שכפי ערך בטול נפשו לאור א"ס ב"ה עיי"ש בארוכה.

(20) גם מלשון צוותא וחיבור. ולהעיר ממחז"ל עבד מלך (כ)מלך.

(20*) משה - נדרים לח, א "אמר רבי חמא ברבי חנינא: לא העשיר משה אלא מפסולתן של לוחות, שנאמר פסל לך שני לחת אבנים כראשנים, פסולתן שלך יהא. . אמר רבי יוחנן כל הנביאים עשירים היו, מנלן ממה ומשמואל מעמוס ומיונה. משה דכתיב לא חמור אחד מהם נשאתי, אי בלא אגרא, לאפוקי מאן דשקל בלא אגרא, אלא דאפילו באגרא. דילמא משום דעני הוה אלא מן פסל לך, פסולתן יהא שלך" **(וראה לקמן הערה 36).**

דוד - ראה דה"א כט, ב ואילך "וככלכחי הכינותי לבית־אלהי הזהב לזהב והכסף לכסף והנחשת לנחשת הברזל לברזל והעצים לעצים אבני־שהם ומלואים אבני־פוך ורקמה וכל אבן יקרה ואבני־שיש לרב: ועוד ברצותי בבית אלהי ישלי סגלה זהב וכסף נתתי לבית־אלהי למעלה מכל־הכינותי לבית הקדש" עיי"ש

(ועיין רמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ד "ולא ירבה לו כסף וזהב להניח בגנזיו ולהתגאות בו או להתנאות בו. אלא כדי שיתן לחילותיו ולעבדיו ולשמשיו. וכל כסף וזהב שירבה לאוצר בית ה' ולהיות שם מוכן

ובפרש"י שם ד"ה במשך היבל: כשימשך היובל קול ארץ, הוא סימן סלוק שכינה והפסקת הקול, וכיון שאסתלק, הם רשאים לעלות.

24) ע"פ לשון המדרש - תנחומא וארא טו
ו"יאמר ה' אל משה נטה את ירך על השמים ויהי ברד (שמות ט, כב). זה שאמר הכתוב: כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ (תהלים קלה, ו). השמים, אמר הקדוש ברוך הוא, השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם (תהלים קטו, טז). משל למה הדבר דומה? למלך שגזר ואמר: בני רומי לא ירדו לסוריא, ובני סוריא לא יעלו לרומי. כך כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, גזר ואמר: השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. כשבקש לתן את התורה, בטל את הגזרה הראשונה ואמר: התחתונים יעלו לעליונים, והעליונים ירדו לתחתונים, ואני המתחיל, שנאמר: וירד ה' על הר סיני וגו' (שמות יט, כ). וכתב: ואל משה אמר עלה אל ה' (שמות כד, א). הוי, כל אשר חפץ וגו'."

שמו"ר פי"ב, ג "אמר דוד אף על פי שגזר הקדוש ברוך הוא (תהלים קטו, טז): השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, משל למה הדבר דומה, למלך שגזר ואמר בני רומי לא ירדו לסוריא ובני סוריא לא יעלו לרומי, כך כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם גזר ואמר: השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, כשבקש לתן התורה בטל גזרה ראשונה ואמר התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים, ואני המתחיל, שנאמר (שמות יט, כ): וירד ה' על הר סיני, וכתב (שמות כד, ט): ואל משה אמר עלה אל ה', הרי כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ וגו'."

25) פל"ו "והנה מודעת זאת מארז"ל שתכלית בריאת עולם הזה הוא שנתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים. . וזהו ענין השתלשלות העולמות וירידתם ממדרגה למדרג' ע"י ריבוי הלבושי המסתירים האור והחיות שממנו ית' עד שנברא עו"הז הגשמי והחומרי ממש והוא התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו

בענין הסתר אורו ית' וחשך כפול ומכופל עד שהוא מלא קליפות וס"א שהן נגד ה' ממש לומי אני ואפסי עוד. והנה תכלית השתלשלו' העולמו' וירידתם ממדרגה למדרגה. . אלא התכלית הוא עו"הז התחתון שכך עלה ברצונו ית' להיות נחת רוח לפניו ית' כד אתכפיא ס"א ואתהפך חשוכא לנהורא שיאיר אור ה' אין סוף ב"ה במקום החשך והס"א של כל עוה"ז כולו ביתר שאת ויתר עז ויתרון אור מן החשך."

26) שכללותם - מן, בארה של מרים, ענני הכבוד (שמגהצים לבושיהם - מדרש תהלים כג, ב "אמר ולא קרית (דברים ח ד) שמלתך לא בלתה מעליך. אמר לו ולא היו הקטנים גדלים. אמר לו צא ולמד מן החלזון הזה שכל זמן שהוא גדל נרתיקו גדל עמו. אמר לו ולא היו צריכין תכבוסת. אמר לו הענן שף בהן ומגהצן. אמר לו ולא היו נשרפין. אמר לו צא ולמד מן הסיטון הזה שאינן מתגהצין אלא על ידי האור. ולא היו עושין כנימות". **דב"ר ס"פ תבא.**

פרש"י עקב ח, ד "שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה" ד"ה שמלתך לא בלתה: ענני כבוד היו שפים בכסותם ומגהצים אותם כמין כלים מגהצים, ואף קטניהם כמו שהיו גדלים היה גדל לבושן עמהם, כלבוש הזה של חמט שגדל עמו).

26) מכילתא ר"פ בשלח "אמר הקב"ה: אם אני מביא עכשיו את ישראל לארץ – מיד מחזיקים אדם בשדהו ואדם בכרמו, והן בטלים מן התורה, אלא אקיפם במדבר ארבעים שנה, שיהיו אוכלין מן ושותין מי הבאר, והתורה נכללת בגופן. מכאן היה ר' שמעון אומר: לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן, ושויין להם אוכלי תרומה."

שם טז, ד "מכאן היה ר' אלעזר המודעי אומר כל מי שיש לו מה יאכל היום ואומר מה אוכל למחר הרי זה מחוסר אמנה שנאמר למען אנסנו הילך בתורתי אם לא ר' יהושע אומר שנה אדם שתי הלכות בשחרית ושתיים בערבית ועוסק במלאכתו כל היום מעלין עליו כאלו קיים כל התורה

(31 תהלים עד, ט "אותתינו לא ראינו איך עוד נביא ולא־אתנו ידע עד־מה".

(32 כידוע (לקו"ת ר"פ ראה. ובכ"מ) שע"י מ"ת נעשה "הוי" - שלמעלה מהטבע - "אלקיך" (כוחך וחיותך) דכאו"א מישראל.

(33 שבת פט, א "ואמר רבי יהושע בן לוי בשעה שירד משה מלפני הקדוש ברוך הוא, בא שטן ואמר לפניו רבונו של עולם, תורה היכן היא אמר לו נתתיה לארץ. חזר ואמר לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם, חיפשתי בכל הארץ ולא מצאתיה. אמר לו לך אצל בן עמרם. הלך אצל משה אמר לו תורה שנתן לך הקדוש ברוך הוא היכן היא אמר לו וכי מה אני שנתן לי הקדוש ברוך הוא תורה, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, משה, בדאי אתה אמר לפניו רבונו של עולם, חמודה גנוזה יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום, אני אחזיק טובה לעצמי, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה הואיל ומיעטת עצמך תקרא על שמך, שנאמר זכרו תורת משה עבדי וגו'".

מדרש תהלים א, ב "ותורך נוראות ימינך. רבי חייא אמר אם חפצת בתורה שנכתבה בנוראות ושנתנה בימין שנאמר (דברים לג ב) מימינו אש דת למו. את עתיד שתהא יושב ודורש ומורה הנוראות. ר' אבא אמר אם חפצת בתורה סופה נקראת על שמך כגון משנתו של רבי הושעיא ובר קפרא וכיוצא בהן. ולמה נקראת על שניהם לפי שיגעו בה. תדע לך שכן התורה של הקב"ה היא שנאמר (תהלים יט ח) תורת ה' תמימה. ומשה עלה למרום ועשה שם מ' יום ונתן נפשו עליה לפיכך נקראת על שמו. שנאמר (מלאכי ג כב) זכרו תורת משה עבדי". **ועוד.**

(34 והיו דור דעה - בדרגת משה רבינו (ע"ח שער הכללים פי"א. שם של"ב פ"א. שער הפסוקים ר"פ שמות. ובכ"מ).

(35 והרי המן ירד בזכות משה, ואח"כ "חזרו שניהם (ענני הכבוד והבאר) בזכות משה" (תענית ט, א "מיתבי, רבי יוסי ברבי יהודה אומר שלשה פרנסים טובים

כולה מכאן היה ר' שמעון בן יוחאי אומר לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן הא כיצד היה יושב ודורש ולא היה יודע מהיכן אוכל ושותה ומהיכן היה לובש ומתכסה הא לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן ושניים להם אוכלי תרומה".

(27 עקב יא, יב "ארץ אשר־ה' אלהיך דרש אתה תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה".

בחיי שם "ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד. ע"ד הפשט עיקר השגחתו בארץ ההיא, כי בודאי כל הארצות הוא דורש, אבל הענין כי עקר הדרישה וההשגחה שם ומשם מתפשטת לשאר הארצות, כענין הלב באדם שהוא נתון באמצע הגוף שהוא עקר החיות ומשם החיות מתפשט לשאר האברים. ובא הכתוב ללמדנו שאין ארץ ישראל נתונה תחת ממשלת הכוכבים והמזלות כשאר הארצות, ואינה נמסרת לדרישת אלהי מעלה כשאר האקלימין, אבל הקב"ה בעצמו ובכבודו דורש אותה תמיד, לא מנה עליה משאר הכחות שוטר ומושל, וזהו שאמר דוד ע"ה על ארץ ישראל (תהילים פ"ז: ז) כל מעיני בך, באורו עקר השגחתי ועיוני אינו אלא בך, כי משם יתפשט לשאר העולם עיי"ש בארוכה. **ועוד**

(ראה הנסמן בלקו"ש ח"י ע' 2 הערה 10 [פענוח ההערה נעתק בסוף]).

(27* נח ח, כב "עד כלימי הארץ זרע וקציר וקר וחם וקיץ וחרף ויום ולילה לא ישבתו".

(28 עקב שם, יא "והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשתה־מים".

(29 ראה טו, יח "לא־יקשה בעינך בשלחך אתו חפשי מעמך כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים וברכך ה' אלהיך בכל אשר תעשה". **ספרי עה"פ.**

(30 ראה בארוכה ד"ה וידעת תרנ"ז. ובכ"מ.

בהרחבה (וראה ליקוטים שבסו"ס מהרי"ל - בנוגע לר"ת). ומזה מובן גם בנוגע לדורו של משה - ראה לעיל הערה 34.

(*) וגם עשירות זו שייכת למ"ת - כי מכיון ש"בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" (שמות ג, יב "ויאמר כי־אהיה עמך וזה־לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את־העם ממצרים תעבדון את־האלקים על ההר הזה"), הרי מובן, שגם ביזת מצרים שהו"ע עיקרי ביצי"מ (ראה ברכות ט, סע"א ואילך, נת' בלקו"ש ח"ג ע' 823 ואילך ובכ"מ) שייכת ל"תעבדון את האלקים על ההר הזה".

() ע"ד מש"כ ברמב"ם הל' תשובה רפ"ט** "מאחר שנודע שמתן שכרן של מצות והטובה שנזכה לה אם שמרנו דרך ה' הכתוב בתורה היא חיי העולם הבא שנאמר (דברים כב ז) "למען ייטב לך והארכת ימים". והנקמה שנוקמים מן הרשעים שעזבו ארחות הצדק הכתובות בתורה היא הכרת שנאמר (במדבר טו לא) "הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה". מהו זה שכתוב בכל התורה כלה אם תשמעו יגיע לכם כך (ויקרא כו יד) "ואם לא תשמעו" יקרה אתכם כך. וכל אותן הדברים בעולם הזה. כגון שבע ורעב ומלחמה ושלוש ומלכות ושפלות וישיבת הארץ וגלות והצלחת מעשה והפסדו ושאר כל דברי הברית. כל אותן הדברים אמת היו ויהיו ובזמן שאנו עושים כל מצות התורה יגיעו אלינו טובות העולם הזה כלן. ובזמן שאנו עוברים עליהן תקראנה אותנו הרעות הכתובות. ואף על פי כן אין אותן הטובות הם סוף מתן שכרן של מצות ולא אותן הרעות הם סוף הנקמה שנוקמין מעובר על כל המצות. אלא כך הוא הכרע כל הדברים. הקדוש ברוך הוא נתן לנו תורה זו עץ חיים היא. וכל העושה כל הכתוב בה ויודעו דעה גמורה נכונה זוכה בה לחיי העולם הבא. ולפי גדל מעשיו ורב חכמתו הוא זוכה. והבטיחנו בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש ונהגה בחכמתה תמיד שיסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה כגון חלי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן. וישפיע

עמדו לישראל, אלו הן משה ואהרן ומרים. ושלש מתנות טובות ניתנו על ידם, ואלו הן באר, וענן, ומן. . . מתה מרים נסתלק הבאר. . . מת אהרן נסתלקו ענני כבוד. . . חזרו שניהם בזכות משה, מת משה נסתלקו כולן, שנאמר ואכחד את שלשת הרעים בירח אחד" עיי"ש).

(36) ראה יומא (עה, סע"א) "שירדו להם לישראל אבנים טובות ומרגליות עם המן" וז"ל שם: "והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר, מאי בבקר בבקר, אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מדבר שירד להם בבקר בבקר. מלמד שירדו להם לישראל אבנים טובות ומרגליות עם המן, והנשיאים הביאו את אבני השם, תנא נשיאים ממש. וכן הוא אומר נשיאים ורוח וגשם אין"

- וזהו בהוספה על ביזת מצרים והים שהיתה בהפלגה גדולה ביותר* (ראה בכורות ה, ריש ע"ב "אמר ר' חנינא שאלתי את ר' אליעזר בבית מותבא רבא מה נשתנו פטרי חמורים מפטרי סוסים וגמלים א"ל גזירת הכתוב היא ועוד שסייעו ישראל בשעת יציאתם ממצרים שאין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים". מכילתא בא יב, לו.

פרש"י בשלח טו, כב "ויסע משה את־ישראל מיס־סוף ויצאו אל־מדבר־שור וילכו שלשת־ימים במדבר ולא־מצאו מים" ד"ה ויסע משה: הסייען בעל כרחם, שעטרו מצרים את סוסיהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות, והיו ישראל מוצאין אותן בים – וגדולה היתה בזת הים מבזת מצרים שנאמר "תורי זהב נעשה לך עם נקדות הכסף" (שיר השירים א') – לפיכך הצרך להסייען בעל כרחם עיי"ש).

ולהעיר ממרז"ל (נדרים שם) בנוגע לעשירות דמשה, שהעשיר מפסולתן של לוחות - שי"ל הפירוש הפנימי בזה: עשירות שלו היתה רק תוצאה (ובדרך טפל) מתורה שלו, היינו שניתנה לו הרחבה בגשמיות כדי שיוכל ללמוד**

לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה כגון שבע ושלוש ורובי כסף וזהב. כדי שלא נעסק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להן אלא נשב פנויים ללמד בחכמה ולעשות המצוה כדי שנוכח לחיי העולם הבא. וכן הוא אומר בתורה אחר שהבטיח בטובות העולם הזה (דברים ו כה) "וצדקה תהיה לנו" וגו'. וכן הודיענו בתורה שאם נעזב התורה מדעת ונעסק בהבלי הזמן כענין שנאמר (דברים לב טו) "וישמן ישרון ויבעט", שדין האמת יסיר מן העוזבים כל טובות העולם הזה שהן חזקו ידיהם לבעט ומביא עליהם כל הרעות המונעים אותן מלקנות העולם הבא כדי שיאבדו ברשעים. הוא שכתוב בתורה (דברים כח מז) "תחת אשר לא עבדת את ה' וגו', (דברים כח מח) "ועבדת את איביך אשר ישלחנו ה' בך". נמצא פרוש כל אותן הברכות והקללות על דרך זו, כלומר אם עבדתם את ה' בשמחה ושמרתם דרכו משפיע לכם הברכות האלו ומרחיק הקללות מכם עד שתהיו פנויים להתחכם בתורה ולעסק בה כדי שתזכו לחיי העולם הבא וייטב לך לעולם שכלו טוב ותאריך ימים לעולם שכלו ארך ונמצאתם זוכין לשני העולמות, לחיים טובים בעולם הזה המביאים לחיי העולם הבא. שאם לא יקנה פה חכמה ומעשים טובים אין לו במה יזכה שנאמר (קהלת ט ו) "כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול". ואם עזבתם את ה' ושגיתם במאכל ובמשתה וזנות ודומה להם מביא עליכם כל הקללות האלו ומסיר כל הברכות עד שיכלו ימיכם בבהלה ופחד ולא יהיה לכם לב פנוי ולא גוף שלם לעשות המצות כדי שתאבדו מחיי העולם הבא ונמצא שאבדתם שני עולמות. שבזמן שאדם טרוד בעולם הזה בחלי ובמלחמה ורעבון אינו מתעסק לא בחכמה ולא במצות שבהן זוכין לחיי העולם הבא".

(37) בשלח טז, לה "ובני ישראל אכלו את-המן ארבעים שנה עד-באם אל-ארץ נושבת את-המן אכלו עד-באם אל-קצה ארץ כנען".

יהושע ה, יב "וישבת המן ממחרת באכלם מעבור הארץ ולא-היה עוד לבני ישראל מן ויאכלו מתבואת ארץ כנען בשנה ההיא".

(38) בהר כה, ב-ג "דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אליה-ארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה: שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר כרמך ואספת את-תבואתה".

(39) וכמרז"ל שכשבנ"י היו צריכין פרנסה היו סנהדרין באים לדוד ואומרים כו' (ברכות ג, סע"ב) ובפרט בזקנותו (בשלימותו) שאז ע"י דוד: א) נגמרו המלחמות כו' - שלימות דארץ נושבת, ב) גמר כל ההכנות לבנין המקדש (דה"א כח ואילך) - גילוי אלקות.

(40) ראה בכ"ז לקמן ע' 294 ואילך. לקו"ש חט"ז ע' 14 ס"ד ואילך.

(41) הדיוק בזה נת' בד"ה מים רבים תשל"ח סעיף ב (לקו"ש ח"כ ע' 276. סה"מ-מלוקט ח"א ע' רעג).

(42) וידוע דגילוי הבעש"ט שייך לזה שבזמנו היו בנ"י במצב של התעלפות כו' (כת"י דא"ח ישן לא נודע למי), לאחר גזירות דשנות ת"ח-ת"ט כו' וז"ל שם [נדפס בסה"מ תרס"ג ח"א ע' קמב ואילך]: "להבין הקושיא הידוע אם תורת הבעש"ט אמת ובלא זה אין יכולים לעמוד בקשרי המלחמה של הסט"א, למה לא נתגלה בימים הקדמונים . . ואח"כ קודם התגלות הבעש"ט נ"ע הי' בכלל ישראל בחי התעלפות וע"כ ירד הבעש"ט ז"ל לעוה"ז ליתן רפואות חזקות והם ד"ח, וגם לחש באזניהם את שמם שנקי ישראל עיי"ש בארוכה.

(43) שלכן נשיאות הבעשיט שייכת למלכות דמשיח, כנ"ל הערה 10.

(44) פתגם כ"ק אדמו"ר מהר"ש - ראה לקו"ש ח"א ס"ע 124 "הגם אז דאס איז א סדר פון מלמעלה למטה. אבער וויבאלד אז אלע סיפורים פון תורה זיינען א הוראה פאר אלע דורות בעבדתנו כנ"ל, איז דאס אויך א הוראה אז עס דארף אויך זיין א סדר פון אנהויבן מיט ועשה טוב. און ווי דער רבי מהר"ש האט געזאגט: "די וועלט

בריאות עולם הזה שלכך נברא מתחילתו"
עיי"ש. זח"ג קכה, רע"א (וכבר העירו
מזח"א קלט, א).

רמב"ם סוף הל' מלכים "אמרו חכמים אין
בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד
מלכיות בלבד. יראה מפשוטן של דברי
הנביאים. שבתחלת ימות המשיח תהיה
מלחמת גוג ומגוג. ושקדם מלחמת גוג ומגוג
יעמד נביא לישראל ולהכין לבם.
שנאמר (מלאכי ג, כג) "הנה אנכי שלח לכם
את אליהו וגו'. ואינו בא לא לטמא הטהור.
ולא לטהר הטמא. ולא לפסל אנשים שהם
בחזקת כשרות. ולא להכשיר מי שהחזקו
פסולין. אלא לשום שלום בעולם. שנאמר
(מלאכי ג, כד) "והשיב לב אבות על בנים".
ויש מן החכמים שאומרים שקדם ביאת
המשיח יבוא אליהו. וכל אלו הדברים
וכיוצא בהן לא ידע אדם איך יהיו עד
שיהיו. שדברים סתומין הן אצל הנביאים.
גם החכמים אין להם קבלה בדברים אלו.
אלא לפי הכרע הפסוקים. ולפיכך יש להם
מחלקת בדברים אלו. ועל כל פנים אין
סדור היות דברים אלו ולא דקדוקיהן עקר
בדת. ולעולם לא יתעסק אדם בדברי
ההגדות. ולא יאריך במדרשות האמורים
בענינים אלו וכיוצא בהן. ולא ישימם עקר.
שאין מביאין לא לידי יראה ולא לידי
אהבה. וכן לא יחשב הקצין. אמרו חכמים
תפח רוחם של מחשבי הקצים. אלא יחכה
ויאמין בכלל הדבר כמו שבארנו" עיי"ש.
עבוה"ק ח"ב פל"ט).

**48) אגרת הידועה דהבעש"ט - נדפסה
בסו"ס בן פורת יוסף. כש"ט בתחלתו
"בר"ה שנת תק"ז עשיתי השבעת עליית
הנשמה כידוע לך, וראיתי דברים נפלאים
במראה מה שלא ראיתי עד הנה מיום עמדי
על דעתי, ואשר ראיתי ולמדתי [בהעלות]
לשם בלתי אפשרי לספר ולדבר אפי' פה אל
פה. . ועליתי מדריגה אחר מדריגה, עד
שנכנסתי להיכל משיח ששם לומד משיח
תורה עם כל התנאים והצדיקים וגם עם
שבעה רועים, ושם ראיתי שמחה גדולה עד
מאד. . ושאלתי את פי משיח, אימת אתי
מר, והשיב לי, בזאת תדע, בעת שיתפרסם
למודך ויתגלה בעולם ויפוצו מעיינותיך**

זאגט אז מ'קען ניט ארונטער דארף מען
אריבער. און איך האלט אז מ'דארף
לכתחילה אריבער". עס דארף אויך זיין א
סדר פון גיין לכתחילה העכער, מגלה זיין
ריבוי אור, וועט שוין דער חושך נדחה ווערן
בדרך ממילא".

חי"ב ע' 186 "א ספעציעלע נקודה אין דעם
דרך פון רבי'ן מהר"ש דריקט זיך אויס אין
דעם באקאנטן ווארט וואס ער האט
געזאגט אלס אן אלגעמיינע אנווייזונג: "די
וועלט זאגט, אז מ'קען ניט ארונטער דארף
מען אריבער, און איך זאג - אז מ'דארף
לכתחילה אריבער!" עיי"ש.

45) להעיר - בנוגע למשה ודוד - מסוטה ט,
א "דרש רב חנינא בר פפא, מאי דכתיב רננו
צדיקים בה' לישירים נאווה תהלה אל תקרי
נאווה תהלה, אלא נווה תהלה, זה משה ודוד,
שלא שלטו שונאיהם במעשיהם. דוד דכתיב
טבעו בארץ שעריה. משה דאמר מר
משנבנה מקדש ראשון נגזו אהל מועד,
קרשיו קרסיו ובריחיו ועמודיו ואדניו,
היכא אמר רב חסדא אמר אבימי תחת
מחילות של היכל".

46) בקידוש לבנה, ע"פ ר"ה כה, א "רבי
חייא חזיין לסיהרא דהוה קאי בצפרא
דעשרים ותשעה. שקל קלא פתק ביה, אמר
לאורתא בעינן לקדושי בך, ואת קיימת
הכא, זיל איכסי. אמר ליה רבי לרבי חייא
זיל לעין טב וקדשיה לירחא, ושלח לי
סימנא דוד מלך ישראל חי וקים".

**47) שאז דוקא תהי' שלימות כל העולם
כולו ועוד יותר מכבעת בריאתו (תניא פל"ו
"ולזה נתן הקב"ה לישראל את התורה
שנקר' עוז וכח וכמארז"ל שהקב"ה נותן כח
בצדיקים לקבל שכרם לעתיד לבא שלא
יתבטלו במציאות ממש באור ה' הנגלה
לעתיד בלי שום לבוש כדכתיב ולא יכנף עוד
מוריד [פי' שלא יתכסה ממך בכנף ולבוש]
והיו עיניך רואות את מוריד וכתוב כי עין
בעין יראו וגו' וכתוב לא יהיה לך עוד
השמש לאור יומם וגו' כי ה' יהיה לך לאור
עולם וגו'. ונודע שימות המשיח ובפרט
כשיחיו המתים הם תכלית ושלמות**

חוצה מה שלמדתי אותך והשגת, ויוכלו גם המה לעשות יחודים ועליות כמוך, ואז יכלו כל הקליפות ויהיה עת רצון וישועה". ובכ"מ.

(49) משלי ג, ו "בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחתיד".

אבות פ"ב מ"ב "רבי יוסי אומר, יהי ממון חברך חביב עליך כשלך, והתקן עצמך ללמד תורה, שאינה ירשה לך. וכל מעשיך יהיו לשם שמים".

טושו"ע או"ח סי' רלא "וכן בכל מה שיהנה בעוה"ז לא יכוון להנאתו אלא לעבודת הבורא יתברך כדכתיב בכל דרכיך דעהו ואמרו חכמים כל מעשיך יהיו לש"ש שאפילו דברים של רשות כגון האכילה והשתיה וההליכה והשיבה והקימה והתשמיש והשיחה וכל צרכי גופך יהיו כולם לעבודת בוראך או לדבר הגורם עבודתו".

(50) גיטין ספ"ה "רב הונא ורב חסדא הוו יתבי חליף ואזיל גניבא אמר ליה חד לחבריה ניקום מקמיה דבר אוריין הוא, אמר לו ומקמי פלגא ניקום, אדהכי אתא איהו לגבייהו אמר להו שלמא עלייכו מלכי שלמא עלייכו מלכי אמרו ליה מנא לך דרבנן איקרו מלכים, אמר להו דכתיב בי מלכים ימלוכו וגו'".

(51) כידוע (לקו"ת תזריע רד"ה קא מפלגי "וצריך להבין ענין התנאים ואמוראים שאנו רואים את המופתים העצומים שהיו יכולים לעשות כמו בר' פנחס בן יאיר פ"ק דחולין שאמר גינאי נהרא חלוק לי מימך ומיד נתקיים מה שבהתאסף יחד משה רבינו וששים רבוא ישראל גבי קריעת ים סוף היה זה פלא. וכן אמרו זוטרא דבכו מחיה מתים וזכו לכ"ז ע"י עסק תורתם. וצריך לבאר תחלה פי' קריאת שם הקב"ה שקראו בו חז"ל את הבורא ית', וענין פי' מתיבתא דרקי. והענין כי הנה קדוש הוא בחי' כתר (וכנודע מענין קדוש יהי' גדל פרע כו' שנאמר גבי נזיר וע"ש בלק"ת). ואע"פ שלפעמים בחי' תפארת דאצילות נקי' קדוש.

זה הוא להיות כי שרש הת"ת הוא מבחי' כתר" עיי"ש בארוכה. **סה"מ ה'ש"ת ע' (116) האותות והמופתים שעשו התנאים ואמוראים וכל הצדיקים בכח תורתם (מפני שהתורה היא למעלה מזמן ומקום).**

וראה דרך אמונה (דלעיל הערה 22): ע"י שהי' גלוי לפנייהם אור כו' שהשי"ת גנוז בתורה.

(52) ירושלמי נדרים פ"ו סה"ח "א"ר אבין (תהילים נז) אקרא לאלקים עליון לאל גומר עלי בת שלשה שנים ויום אחד נמלכו בית דין לעברו בתולין חוזרין ואם לאו אינן חוזרין" עיי"ש. **ועוד.**

הובא בשו"ע אדה"ז הל' נדה סקפ"ט סקפ"ג "שכל מה שבית דין של מטה עושים בית דין של מעלה מסכימים עמהם אף בכל חידושי הגוף כמו שדרשו רז"ל על פסוק לאל גומר עלי (רשב"א ש"ך)".

(53) רמב"ם ריש הל' תפלה "מצות עשה להתפלל בכל יום שנאמר (שמות כג כה) "ועבדתם את ה' אלהיכם". מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפלה שנאמר (דברים יא יג) "ולעבדו בכל לבבכם" אמרו חכמים אי זו היא עבודה שבלב זו תפלה. ואין מנין התפלות מן התורה. ואין משנה התפלה הזאת מן התורה. ואין לתפלה זמן קבוע מן התורה. [ב] ולפיכך נשים ועבדים חיבין בתפלה לפי שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמא אלא חיוב מצוה זו כך הוא שיהא אדם מתחנך ומתפלל בכל יום ומגיד שבחו של הקדוש ברוך הוא ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחנה ואחר כך נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו כל אחד לפי כחו. [ג] אם היה רגיל מרבה בתחנה ובקשה ואם היה ערל שפתים מדבר כפי יכלתו ובכל עת שירצה. וכן מנין התפלות כל אחד כפי יכלתו. יש מתפלל פעם אחת ביום. ויש מתפלל פעמים הרבה. והכל יהיו מתפללין נכח המקדש בכל מקום שיהיה. וכן היה הדבר תמיד ממש רבנו ועד עזרא". **ועוד.**

54) ועד"ז עבודה רוחנית דתפלה —
התקשרות ודביקות לה' - היא בדרך
מלמטה למעלה, לפי כוחות ומדידות
דהאדם המתפלל.

55) מ"א ה, ה' וישב יהודה וישראל לבטח
איש תחת גפנו ותחת תאנתו מדין ועדבאר
שבע כל ימי שלמה".

מיכה ד, ד' וישבו איש תחת גפנו ותחת
תאנתו ואין מחריד כיפי ה' צבאות דבר".

56) שזהו ג"כ החילוק בין תורה תפלה
ומעשה המצות (ובירור עניני רשות) באופן
ה"בירור" שלהם (ראה בכ"ז המשך פדה
בשלוש תרנ"ט (ס"ע קס ואילך), תש"ד
פי"ח ואילך): התורה היא בירור מלמעלה
למטה, בדרך מנוחה (שלום); תפלה היא
מלמטלמ"ע ולכן היא בדרך מלחמה, אבל
מכיון שהיא ע"י גילוי אור היא "חרב של
שלום"; עבודה עם דברים גשמיים כו' היא
בדרך מלחמה ממש - "נהמא אפוס חרבא
ליכול".

57) להעיר מתו"א סט, ג: משה שפיר
קאמרת (שבת קא, ב' ספינות קשורות כו').
פשיטא, אמר רבא לא נצרכה אלא להתיר
ביצית שביניהן. אמר ליה רב ספרא משה,
שפיר קאמרת, מטלטלין מזו לזו תנן, אלא
אמר רב ספרא לא נצרכה אלא לערב
ולטלטל מזו לזו, וכדתניא ספינות קשורות
זו בזו מערבין ומטלטלין מזו לזו. נפסקו
נאסרו. חזרו ונקשרו, בין שוגגין ובין מזידין
בין אנוסין בין מוטעין חזרו להיתרן
הראשון. (וש"נ) . . וכל ראשי ישיבות
שבבל דור הן בחי' משה

וז"ל שם: "והנה בחי' אברהם בעושה חסד
נמשך רק באצ"י דאיהו וחיוהי חד כי
המשכה זו היא מז' שמות שאינן נמחקין
שהוא במ"ט ימי הספירה שם יש ג"כ
אלפים מדרגות אבל בחי' נוצר חסד בחי'
משה הוא בשער החמשים שהוא הכתר
תר"ך עמודי אור כמו עמוד שמחבר מעלה
ומטה. ולכן המשיך גם בבי"ע עולמות
הנפרדים משם יפרד כו'. משה שפיר
קאמרת. רבא בחי' משה. ורב יוסף אמר

מרא דאברהם שכל א' מכיר בחינתו. וכל
ראשי ישיבות שבבל דור הן בחי' משה שהרי
הוא הממשיך הדחילו ורחימו (ועמ"ש ע"פ
וידבר אל ראשי המטות כו').

58) להעיר דרשב"י - הדוגמא בש"ס (שבת
יא, א' ואם התחילו אין מפסיקין, מפסיקין
לקריאת שמע. הא תנא ליה רישא אין
מפסיקין? סיפא אתאן לדברי תורה.
דתניא: חברים שהיו עוסקין בתורה
מפסיקין לקריאת שמע, ואין מפסיקין
לתפלה. אמר רבי יוחנן לא שנו אלא כגון
רבי שמעון בן יוחי וחביריו שתורתן
אומנותן. אבל כגון אנו, מפסיקין לקריאת
שמע ולתפלה" (לתורתנו אומנתו - הוא
ניצוץ משה רבינו (סדור שער הל"ג בעומר
דש, סע"ב. ועוד).

59) וראה תו"א שהובא לעיל הערה 19.

60) ראה בארוכה לקו"ש חי"ז שצויין
בהערה הנ"ל. ולהעיר מתו"א סז, ב' וכענין
דברי אשר שמתו בפיך וכח זה ניתן לישראל
להיות הלכה היוצאת מפיהם דבר ה' ממש
שנאמרה למשה מסיני ניתן בזמן קבלת
התורה בעשרת הדברות לאמר מה שכבר
נאמרה דהיינו בחי' בטול אליו ית' שאין
הדבור נעשה נפרד אצל האדם להיות יוצא
מפי עצמו כאלו הוא שלו רק כמ"ש תען
לשוני אמרתך שהתורה היא אמרתך אלא
שלשוני תען כעונה אחר האומר מה שהוא
אומר . . ומזה יתבונן המשכיל ויפול עליו
אימה ופחד בעסק התורה בשומו ללבו כי
דבר ה' הוא ממש שנאמרו למשה מסיני.
וזה שארז"ל ע"פ והודעתם לבניך ולבני בניך
וסמך ליה יום אשר עמדת כו' מה להלן
באימה ויראה כו' אף כאן כו' שלכאורה
אינו מובן דמיון זה מה להלן אף כאן כו'
שהרי במעמד הר סיני וכל העם רואים את
הקולות ופב"פ דבר ה'. משא"כ בעסק
התורה של כל אדם כשלומד בפני עצמו.
אלא הענין הוא כמש"ל כי גם עסק התורה
שבכ"א ובכל זמן הוא דבר ה' ממש שנאמר
למשה מסיני. ועל ידי זה תפול עליו אימה
ויראה כאלו קבלה היום מהר סיני עיי"ש.

61) ב"ב יד, סע"ב "ומי כתבן משה כתב ספרו ופרשת בלעם ואיוב יהושע כתב ספרו ושמונה פסוקים שבתורה שמואל כתב ספרו ושופטים ורות דוד כתב ספר תהלים על ידי עשרה זקנים על ידי אדם הראשון על ידי מלכי צדק ועל ידי אברהם ועל ידי משה ועל ידי הימן ועל ידי ידותון ועל ידי אסף ועל ידי שלשה בני קרח".

ובמדרש תהלים בתחלתו: אע"פ שנאמר כו' לא נתקן אלא ע"י דוד מלך ישראל וז"ל שם: "ר' הונא בשם ר' אבא אמר אף על פי שנאמר על ידי עשרה זקנים לא נתקן אלא על ידי דוד מלך ישראל. משל לחבורה של זמרין שהיתה מבקשת לומר שבחו של מלך הימנו למלך. אמר להם המלך כולכם זכאין כולכם זמרין כולכם משובחין וראויין לומר הימנו אלא איש פלוני יאמר על ידי כולכם שקולו ערב יותר מן הכל. הדא הוא דכתיב (שמואל-ב כג א) ונעים זמירות ישראל. של כולם ערבים אבל של דוד בן ישי יותר מן הכל".

62) ח"ג נט, ב "תניא אמר רבי יוסי, זמנא חדא, הוה צריכא עלמא למטרא, אתו לקמיה (ס"א אזלו לגביה) דרבי שמעון, רבי ייסא ורבי חזקיה ושאר חברייא. אשכחוהו דהוה אזיל למחמי, לרבי פנחס בן יאיר, הוא ורבי אלעזר בריה. כיון דחמא לון, פתח ואמר, (תהילים קל"ג: א') שיר המעלות הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. מאי שבת אחים גם יחד".

וראה בכ"ז (וההפרש דפעולת התפלה ותורה) - סה"מ אתהלך לאזניא ע' רי ואילך. אוה"ת ויקרא (כרך א') ע' רנד ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' רסז ואילך.

63) תהלים קלג, א "שיר המעלות לדוד הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד".

64) משא"כ ע"י תפלה - ראה תענית כג, א "תנו רבנן פעם אחת יצא רוב אדר ולא ירדו גשמים, שלחו לחוני המעגל התפלל וירדו גשמים, התפלל, ולא ירדו גשמים. עג עוגה ועמד בתוכה, כדרך שעשה חבקוק הנביא, שנאמר על משמרת אעמדה ואתיצבה על

מצור וגו'. אמר לפניו רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי, שאני כבן בית לפניך. נשבע אני בשמך הגדול שאיני זו מכאן עד שתרחם על בניך. התחילו גשמים מנטפין. אמרו לו תלמידיו רבי ראינוך ולא נמות, כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא להתיר שבועתך. אמר לא כך שאלתי, אלא גשמי בורות שיחין ומערות. ירדו בזעף, עד שכל טפה וטפה כמלא פי חבית. ושיערו חכמים שאין טפה פחותה מלוג. אמרו לו תלמידיו רבי, ראינוך ולא נמות, כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא לאבד העולם. אמר לפניו לא כך שאלתי, אלא גשמי רצון ברכה ונדבה. ירדו כתיקנן, עד שעלו כל העם להר הבית, מפני הגשמים" עיי"ש.

65) וי"ל שזהו מה שביקש דוד (מדרש תהלים בתחלתו) ש"יהיו קורין בהן (בתהלים) ונוטלין שכר עליהם כנגעים ואהלות" וז"ל שם: "אמר רבי תמה אני האיך למדנו ר' יהושע עשרים אשרי כתיב. ואני אומר עשרים ושתים. ולמה כנגד עשרים ושתים אותיות. ועליהם הוא אומר (תהלים יט טו) יהיו לרצון אמרי פי. יעשו לדורות ויכתבו לדורות אמרי פי ויחוקקו לדורות. ולא יהיו קורין בהם כקורין בספרים אלא יהיו קורין בהן ונוטלין שכר עליהם כנגעים ואהלות. (שם) יהיו לרצון אמרי פי" - היינו, שהפעולה שע"י אמירת תהלים תהי' ע"ד הפעולה שע"י תורה. וראה קובץ מכתבים לתהלים (אהל י"י) ע' 1-200. 203. 220. ועוד.

66) ראה בכ"ז לקו"ש ח"ח ע' 27 ובהערות שם.

67) ראה לעיל הערה 56.

68) ר"פ תצא "כיתצא למלחמה על־איביך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבת שביו". וראה לקו"ת ד"ה כי תצא (הב') וביאורו.

הוספה להערה 27: פענוח לקו"ש ח"י ע' 2 הערה 10:

ראה פרש"י שם ד"ה אשר ה' אלקיך דרש אתה: והלא כל הארצות דורש, שנאמר להמטיר על ארץ לא איש (איוב ל"ח)? אלא כביכול אינו דורש אלא אותה, ועל ידי אותה דרישה שדורשה, דורש את כל הארצות עמה.

תענית י, רע"א "ת"ר א"י נבראת תחילה וכל העולם כולו נברא לבסוף שנאמר עד לא עשה ארץ וחוצות א"י משקה אותה הקב"ה בעצמו וכל העולם כולו ע"י שליח שנאמר הנותן מטר על פני ארץ ושולח מים על פני חוצות"

ובחדא"ג שם ד"ה א"י "א"י נבראת תחלה כו'. כל אלו הדברים למעלת א"י נאמרו כמפורש באורך בדברי ע"י בשם הרשב"א ואקצר בזה והוא שהשגחתו ית' ב"ה הוא בכל דבר יותר בא"י ובשאר ארצות כי הוא אלקי הארץ וע"כ נקראת סתם ארץ כי חפצו ורצונו בה וע"כ אמר נבראת תחלה שהיא העיקר ושאר ארצות טפלים ולכך נקראו חוצות והשיב בהשגחת א"י בענין מטר שמשקה א"י בעצמו כי היא נחלתו וחבלו ושאר ארצות משקה ע"י שליח דהיינו שרי אומות שלמעלה ומזלות שלהם אותם חלק ה' לכל העמים ועוד השיב בהשגחת א"י שהיא שותה מי גשמים כו' ומפיק ליה מדשינה בא"י לכתוב לשון מטר ובחוצות לשון מים כאילו אינן מי גשמים רק מים בעלמא והוסיף עוד דא"י שותה תחלה כו' היינו נמי שהיא עיקר ושאר ארצות טפלים לה וכמ"ש שא"י נבראת תחלה כו' ומייתי משל לאדם שמגבל כו' והוא משל לג' דברים שזכר במעלת הגשמים שבא"י הוא משל שנוטל האוכל תחלה הוא משל ששותה תחלה כו' ומניח הפסולת הוא משל לשת"י שמניח התמצית לאחרים דהיינו התמצית ע"י שליח".

וראה לקו"ת מסעי פט, ב "הנה ארז"ל עתידה ארץ ישראל שתתפשט על העולם כולו. המכוון מזה שיהיה כל העולם כולו אז במדרגת ארץ ישראל דעכשיו. ואז יהיה א"י

במדרגת ירושלים דעכשיו. וזהו שאמרו שירושלים תתפשט על כל ארץ ישראל כולו. ונמצא ירושלים דלעתיד לבא יהיה עוד במעלה גבוה יותר כי לע"ל יהיה עליות העולמות. והענין כי מבואר בכהאריז"ל במעלת א"י דעכשיו על ח"ל (דגזרו טומאה על אוירה וגושה בפ"ק דשבת ט"ו א') והוא מפני ששם יורד השפע ממלכות דאצילות ע"י התלבשות רבות היינו מלי דאצילות מתלבשת במלי דבריאה יצירה ועשיה. אבל בא"י נמשך ההשפעה ממלי דאצילות ע"י התלבשות במלי דבריאה ויצירה לבדן מבלי שיצטרך להתלבש ג"כ במלי דעשיה. ואף שבהכרח גם בא"י יבוא האור והשפע דרך שר העשיי המושל בא"י. אין זה כ"א דרך מעבר בלבד ולא בדרך התלבשות ממש וכמו שרואין אור השמש ע"י אמצעית זכוכית בהירה שלא נשתנה ע"י אור וזיו השמש. ולפיכך בא"י יתייחס השפע ליצירה משא"כ התלבשות היינו כמו המסך והפרוכת שמעלים על האור ביותר וכמו החידה והמשל שמעלים על אור השכל עד שהאור השמש הנראה דרך המסך נק' אור של תולדה".

דרושים לשמע"צ צב, ג "ועפ"ז י"ל שזהו מ"ש הרמ"ק בספר אור נערב שבח"ל אינם יכולים לקבל ההארה ביום אחד כמו שמקבלים בא"י אלא צ"ל יום שני כו' . . והנה בא"י שנאמר בה ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה יכולים לקבל ביום אחד אותו האור כי טוב ובח"ל צ"ל שני ימים ויש לפרש כי כל המשכת האור למטה הוא ע"י ה' אחרונה דשם הוי' ויש בה מילוי ה' כנ"ל . . וכך בא"י יכולים לקבל השפע מעצם אות ה' דשם הוי'. וכמו שבמקדש היו אומרים את השם ככתבו אבל בחו"ל א"א לקבל מבחי' זו לבד כ"א ע"י התלבשות בהמילוי ה' וכמו עד"מ אור וזיו השמש שכל שהאור והזיו קרוב להמאור יותר אזי נראה מעט הכמות יותר ואחר שנמשך בריחוק מקום מהמקור אזי נראה רב יותר".

וראה תניא ספ"ג "עוד זאת ישמח בכפליים בשמחת ה' וגודל נחת רוח לפניו ית' באמונה זו דאתכפיא ס"א ממש ואתהפך חשוכא לנהורא שהוא חשך

הקליפות שבע"הז החומרי המחשיכים ומכסים על אורו ית' עד עת קץ כמ"ש קץ שם לחשך . . ובפרט בארצות עו"ג שאוירם טמא ומלא קליפות וס"א ואין שמחה לפניו ית' כאורה ושמחה ביתרון אור הבא מן החשך דייקא".

אגה"ק סי"ד "וז"ש תמיד עיני ה' אלקיך בה שהעינים הם כינויים להמשכת והארת אור החכמה שלכן נקראו חכמים עיני העדה ואוירא דא"י מחכים והארה והמשכה זו אף שהיא תמידית אעפ"כ אינה בבחי' ומדרגה אחת לבדה מימי עולם אלא שבכל שנה ושנה הוא אור חדש עליון כי האור שנתחדש והאיר בר"ה זה הוא מסתלק בער"ה הבאה לשרשו. וז"ש מרשית השנה ועד אחרית שנה לבדה ולכן כתיב מרשית חסר א' רומז על הסתלקות האור שמסתלק בליל ר"ה עד אחר התקיעות שיורד אור חדש עליון יותר שלא היה מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה והוא מתלבש ומסתתר בארץ החיים שלמעלה ושלמטה להחיות את כל העולמות כל משך שנה זו אך גילוי מההסתר הזה תלוי במעשה התחתונים וזכותם ותשובתם בעשיית".

סכ"ה (קלט, ב) "ומלכות דעשיה הוא דבר ה' המחיה ומהוה את עוה"ז בכללו עד יסוד העפר והמים אשר מתחת לארץ. (אלא שבארצות העו"ג החיות הוא על ידי התלבשות שרים החיצוני הממוני על עי

אומות דהיינו שיורד ניצוץ מדבר ה' הנקרא בשם מלכות דעשיה ומאיר על השרים של מעלה בבחי' מקיף מלמעלה . . והנה שמים וארץ וכל אשר בהם בארצות עו"ג כולם כלא ממש חשיבי לגבי השרים כלא ממש חשיבי לגבי וקיומם. והשרים כלא ממש חשיבי לגבי החיות הנמשך להם מהניצוץ מדבר ה' המאיר עליהם מלמעלה ואעפ"כ החיות הנמשך לתוכם מהארה זו הוא בבחי' גלות בתוכם . . ולכן העו"ג הנשפעים מהם הם עע"ז ממש עד עת קץ שיבולע המות והס"א ואז אהפוך אל עמים כו' לקרוא כולם בשם ה'".

תו"א יג, א "והנה בשבת מאיר אור האצילות למטה על ידי התלבשות הבריאה לבד ואינו אלא מסך אחד משא"כ בימות החול יש הפרש בין א"י לח"ל שבא"י ההנהגה ע"י יצירה ובח"ל ע"י עשייה" עיי"ש.

סידור קמט, סע"א [הוצאה החדשה ע' רכה, ב] "והנה ההפרש בין שבת לחול ידוע, שבשבת הארת האצ"י מתלבש בבריאה בבלתי מסך, משא"כ בימות החול, וגם בימות החול יש הפרש בין א"י לח"ל, דבא"י ההנהגה הוא ע"י יצירה שבעשי ובח"ל ע"י עשי' בלבד כו' כמ"ש במ"א".

נא לשלוח הערות או תיקונים ל: rabbimbrowd@gmail.com